

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 42. De notandis in patriculari circa diuortium ob fornicationem
carnalem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

se à nocente separare, ex cap. Quasiuit, De diuortijs, iuxta illud Matth. 5. Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proice abs te, &c. Si quis vero, addit Syluester, propter alterius coniugis crimina, perniciem corporis vel anime non timeat sibi probabiliter, non debet illum deserre, nisi crimen sit fornicatio carnalis, ob quod etiam semel commissum, licita est dimissio, iuxta uerbum Domini Matth. 5. sub initium huius capituli relatum. Qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa, vel nisi sit fornicatio spiritalis, in qua nocens pei se ueret incorrigibilis, iuxta dicta in præced. num. 31. 4. de illius in hac redifferentia à cæteris criminibus.

CAPVT XLII.

De notandis in particulari circa diuortium ob fornicationem carnalem.

SUMMARIUM.

- 319 Nomen fornicationis accipi potest tum proprie, tum communiter: & quomodo in hac re accipi debeat.
- 320 Et que ab eo excludi debeant.
- 321 Casus in quibus fornicatio non est causa sufficiens diuortij: & peculiariter notanda de eo casu in quo uterque coniugis reus est illius criminis.
- 322 De castibus condonationis, & occasionis adulterij data ab altero coniuge.
- 323 De casu admisi adulterij per vim, aut aliter absque peccato, aut in quo adulterium ipsum est incertum.
- 324 Modus obseruandus in diuortio.
- 325 Persona adultera, etiam lata in eam iudicis sententia, non potest à se dimittere personam innocentem si velit ei cohabitare.
- 326 Aliquot conclusiones quibus respondetur ad questionem, An adulter post sententiam diuortij datam à iudice, possit statum mutare ingrediendo religionem, aut suscipiendo sacros Ordines.
- 327 De eo quod innocenti licitum sit ad religionem aut sacros Ordines transire inuito adultero.
- 328 Non tenetur vir uxorem adulteram ad pristinam amicitiam admittere, etiamsi id ei liceat.
- 329 Duo casus excepti, qui non habent locum in uxore respectu viri: & interdum, nec in viro respectu uxoris.
- 330 Si coniugis innocens post factum diuortium adulteretur, non tenetur ante compulsionem iudicis, adulterum reconciliari.
- 331 De reconciliatione adulteri que fit facta, & primo de ea que fit per innocentis carnalem cum eo copulam.
- 332 De ea que fit retinendo propria sponte adulterum, & de ea que fit exhibendo se illi familiarem.

319. PRIMVM NOTANDVM EST: Nomen fornicationis carnalis usurpari tum proprie, pro carnali copula soluta: tum soluta: tum communiter, in illa scilicet generali significatione, quæ in cap. Meretrices 32. quæst. 4. proponitur his uerbis Si furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatione rei aliena: non enim rapinam permittit qui factum prohibuit sed utriusque à parte totum intelligere uoluit, quidquid illicite rerum proximi auferatur: profecto nomine mæchia: omnis illicitus concubitus atque illorum membrorum non legitimus usus, prohibitus debet intelligi. Hæc ibi.

Difficultatem esse uero, qua acceptione in hac re sumi debeat. Ad cuius explicationem Sanchez multa adfert lib. 10. disput. 4. Sufficiet autem quod ille num. tertio circa medium approbat, debere quidem sumi in generali significatione, sed cum limitatione ad fornicationem, in qua ratio perfecta diuortij, tanquam in radice clauditur: qualis est, ut Sotus in 4. distinct. 36. quæst. unica artic. 4. immediate ante 2. conclusionem bene notat, omnis concubitus quo coniugis illicito coeundo diuidit carnem suam in alium, vel in aliam. Cum enim matrimonium eo tendat, ut coniuges efficiantur una caro, iuxta illud Genes. 2. Et erunt duo in carne una: matrimonij fidem coniugis perfecte consummateque violat, qui carnem suam in alium, vel aliam diui-

dit: indeque oritur alterius coniugis diuertendi ab eo, quia fidem taliter frangenti, non tenetur fidem seruare, cohabitando ei, & coniugale debitum reddendo. Sicut enim coniugalis concubitus cum seminatione in uase debito requiritur ad unionem qua coniuges sunt una caro, ut habitum est antea num. 39. ita & ad diuisionem qua coniugis censendus est carnem suam diuisisse, requiritur similis eotus cum alio vel alia: hoc uno addito, quod nihil referat ad rationem fornicationis diuortio dantis causam iustam: siatne seminatio in uase ordinario committendo proprie dictam fornicationem: an in extraordinario, committendo nefandum scelus Sodomie: per quod cum caro coniugis uere diuidatur cum carne tertij, ipsum esse iuxta antedicta sufficiens causa diuortij. Sicque sentientes plurimos auctores Sanchez refert in citata disput. 4. num. 13. idem in sequenti num. 14. asserens de bestialitate ob parem rationem, quod scilicet caro coniugis diuidatur cum carne bestie.

Negans autem in præced. num. 8. causam sufficientem esse diuortij perpetui, si vir uxorem inuitam Sodomice cognoscat carnaliter: sed tantum diuortij ad tempus, dum à tanto scelere renuit abstinere. Et in num. 9. & 10. nec etiam peccatum mollitiei talem causam esse, quia neque per hoc, neque per illud flagitium coniugis diuidit carnem suam cum carne tertij personæ, ea ratione qua prædictum est. Et num. 12. ob eandem rationem solos tactus quantumuis libidinosos, & cum animo perueniendi ad copulam carnalem habitos, ea non secuta, non præbere diuortio causam iustam. Non obstat uero, quod Sodomia cum coniuge pollutio sint contra naturam, & peccata grauiora adulterio: quia licet ita sit, non repugnant tamen matrimonio ea ratione que requiritur ad iustam causam diuortij: quia non diuidunt carnem coniugis, cum carne tertij.

SECUNDVM NOTANDVM, Septem casus esse à D. Thoma notatos ad cap. 7. prioris ad Corinth. lect. 2. in quibus non potest coniugis dimitti propter fornicationem, nec debitum coniugale ei negari. Eos Summularij, referunt in uerbo Diuortium. Persequitur uero eiusdem Sanchez in lib. 10. disp. 5. Primus est, quando coniugibus in infidelitate existentibus, maritus uxori libellum repudij dedit, ea que alteri nuplit, tunc enim, si ambo sacro fonte abluantur, tenetur uir eam in matrimonium resumere, ex cap. Gaudemus, in fine, De diuortijs.

Secundus casus est, quando uterque coniugis est eiusdem criminis reus, ut quando uterque adulterium perpetravit, ex cap. Significasti De diuortijs, & cap. finali De adulteriis. De quo casu latius tractans Sanchez in sequenti disput. 6. docet primo, ad eum requiri ut de crimine utriusque liquido pateat. Nec enim sufficere si de uno constet, & de altero dubitetur. Itemque, ut utrumque crimen sit secundum antea dicta, sufficiens ad diuortium: cuius respectu alioqui non erunt paria: non esse autem necessarium ut utrumque crimen sit eiusdem speciei quia id non obstat utriusque æqualitati in ordine ad diuortium ipsum, quod ob utrumque illud conceditur.

Docet 2. concl. 2. & 3. Nihil referre ad eundem casum, quod unus coniugum prius, & alter posterius commiserit adulterium: aut quod unus plura adulteria, & alter unum tantum commiserit. Ratio est: quia in iuribus, quibus sulcitur propositus casus, ratio habetur tantum fractionis fidei; non uero prioritatis aut pluralitatis criminis, quo fracta est: quod quidem crimen in uno coniuge talem esse, puta quo diuisa est caro, non definit ex eo, quod alter simile antea aut pluries commiserit.

Docet tertio concl. 4. Eundem casum habere locum in foro penitentiali, etiamsi adulterium unius occultum sit ac soli Deo cognitum, & adulterium alterius sit publicum: quia in illo foro non desideratur probatio: sed sufficit sola rei ueritas cognita: ita ut coniugis cuius adulterium est occultum, nequeat in conscientia diuertere ab altero, cuius adulterium est publicum, perinde ac creditor non potest ad solutionem compellere eum cui nouit tantumdem se debere quidem, sed ita occulte, ut id contra ipsum in iudicio probari non possit.

Docet

320.

321.

Docet postremo consequenti disputa. 7. Si ambo coniuges in adulterium lapsi, reconciliati fuerint, & denuo alteruter in adulterium labatur: alterum posse ratione talis noui adulterij diuertere ab illo. Non enim obstabit alius commissum adulterium, quia illa reconciliatio, matrimonium restituit antiquo suo vigori. Quod etiam numero 4. multis citatis probabile iudicat locum habere, quando vnus coniux est emendatus & alter admonitus interpellatusque vt respiscat, ac simul habitent, persiluit in flagitio; vim enim reconciliationis habet talis interpellatio: quãdoquidem nihil ad illam deest, quam vt ab interpellato admittatur.

322. Tertius casus est, Quando persona innocens in confortium maritale nocentem admittit, postquam adulterium ipsius nouit: cum enim diuortium sit in fauorem innocentis, is cedens iuri suo potest delictum condonare: & ita ius diuortij cessabit, quamdiu reconciliatus non relabatur in adulterium: quo relapsu interueniente, recurret idem ius; quoniam venia data respicit sola praterita. Videndus est Sanchez disput. 5. à num. 19.

Quartus casus est, Quando vna persona fuit in causa cur altera adulterium committeret, ex cap. Discretionem, De eo qui cognouit consang. Exemplum est, Si vir prostituit vxorem suam, etiam volentem, vel eam impedire valens, neglexit impedire. De quibus Sanchez ibid. num. 4. & 5. aliis citatis. Addens numero 6. non esse idem censendum, si vir aliud agens indirectam occasionem adulterij præbeat, verbi gratia domo vxorem expellendo, eamve deferendo, alimenta denegando, argumento cap. Significasti De diuortij, & cap. Ex literis eodem titulo. Numero autem 7. vult eandem esse rationem occasionis datæ negando debitum coniugale. Item numero 10. eandem quoque rationem esse seuidæ viri, ob quam vxor ab eo aufugit. Ratio est: quia in istiusmodi casibus, indirecta tantum occasio data est adulterij, tantumque remota, sicut in negatione alimentorum vel in expulsiõne à domo. Excipe nisi vir talia faceret: ea intentione vt vxor adigeretur ad perpetrandum adulterium: quia tanquam in illud cõsentiens, non posset ob eam perpetrationem ab ea diuertere; cum illi tanquam volenti, non sit facta iniuria.

323. Quintus casus sit: Quando vxor fuit violenter cognita: quia tale adulterium caret culpa, ex cap. Itane & cap. Proposito 32. quæst. 5. Qui casus locum habet etiam si vxor causam dederit violentiæ; vt quia nõ obediuit viro ipsam monenti fugere, ne aduenientes hostes eam opprimant. Namque inobedientia ea non obstat, quin oppressio quã nullo modo prohibere potuit vere violenta fuerit: neque dici potest oppressionem voluntariam fuisse in ipsa inobedientia: quoniam hæc ad illum effectum non fuit de se ordinata: prout requiretur vt ille, in eadem volitus censeret valeat. Non esse vero idem si vxor consenserit compulsa metu cadente in constantem virum, quia non excusatur: vt idem communissimam sententiam esse ait numero 16. multos in eam referens: Ratio vero est, quia talis metus non obstat quin adulterium sit voluntarium, & inficiatur malitia & culpa, per quam ipsum intrinsece malum est: ita vt mori oporteat potius, quam illud committere, vt iam antea attingimus.

Sextus casus est. Quoties persona commisit adulterium tantummodo materialiter, seu absq; suo peccato: vt quia alter sub mariti specie latenter se ei commiscuit, admittens illum bona fide vt maritum: sicut Iacob Genes. 29. bona fide commixtus est Liæ, quam putauit Rachelem: aut quia probabiliter credidit priorem maritum decessisse, nupsit alteri: neque enim idem maritus superueniens potest ab ea diuertere tanquam adultera, ex cap. Cum per bellicam 34. quæst. 2. nisi postquam facta est certior de mariti vita, reddiderit debitum in secundo illo matrimonio. Videndus est Sanchez numero 11. Qui in 12. extendit eundem casum ad illam quæ fornicatur, probabiliter existimans maritum suum vitam functum: quoniam iusta ignorantia matrimonij talem excusat à culpa adulterij formaliter: ac proinde & à pœna ob illam imposita.

Septimus casus est, Quando adulterium est incertum: alienum est enim à ratione vxorem dimittere ob leuem

suspicionem: non vero ob violentam: qualis est si solus fuit cum sola, nudus cum nuda iacens in eodem lecto: & hora, ac latebris secretis ad tale flagitium commodis, prout habet Palud. in 4. distict. 35. quæst. vnica artic. 1. conclus. 4. Per illud in cap. Dixit Dominus 32. quæst. 1. Vbicumque fornicatio est, vel fornicationis suspicio, libere vxor dimittitur. Et per textum magis expressum in cap. Literas tuæ fraternitatis, De præsumpt. Videndus est Sanchez libro 10. disp. 12. quæst. 3.

324. TERTIVM NOTANDVM. Modus obseruandus in diuortio (ad quem pertinent ea, quæ late Sanchez persequitur in præceden. quæst. 2.) est: vt si matrimonium sit occultum, vt esse potest clandestine contractum, vbi non est promulgatum decretum Concilij Trident. sess. 24. De reformat. matrimon. cap. 1. in fine: coniux innocens possit propria auctoritate adulterum deserere quoad habitationem: quoniam Ecclesia in casu occulto iudicare non potest. Sin matrimonium celebratum sit in facie Ecclesiæ, & coram testibus sufficientibus, coniux sine auctoritate Ecclesiæ nequit adulterum quoad habitationem deserere ob adulterium occultum: quia tunc scandalum nasceretur in illis qui diuortij causam ignorarent, atque Ecclesia talem ad coniugem dimissum redire cogeret, iuxta cap. Ex parte. De sponsal. illis verbis Quia nemini licet vxorem suam sine manifesta causâ fornicationis dimittere, &c.

Quod si non esset scandalum neque coactio Ecclesiæ, vir innocens quando adulterium est notorium, posset vxorem adulteram domo sua expellere priuata auctoritate iuxta cap. Significasti De diuortij, vbi vxori dimissa restitutio denegatur ob adulterium notorium: qua denegatione significatur potuisse licite dimitti: alioquin enim debuisset restitui tanquam ea quæ affecta fuisset iniuria. Pro qua re Sanchez multos auctores citat in eadem questione numero 12. & 13. Ratio autem illius hæc reddi potest: quod Christus Matth. 5. & 19. concesserit facultatem dimittendi vxorem ob fornicationem eius, neq; Ecclesia tale quid fieri prohibeat, nisi ob scandalum: aut quia fornicatio sæpe non est certa: quod vtrumque cessat quando ea est adeo notoria vt nulla tergiversatione celari possit. Id quod requiritur in tali re, sententia est multorum reatorum in memorato numero decimotertio. Nec immerito: quia vt idem Sanchez in sequenti numero 25. argumentatur; adulterium cohabitatione, in cuius est pacifica possessio, priuare sine restitutionis remedio, pœna est quasi publica: quam æquum non est inferri priuata auctoritate quando adulterium non est adeo notorium, quin tergiversatione celari possit: sed solum quando sic manifestum est, vt aperissime causam præbeat priuandi: vt quando adulter illud est confessus, & filij adulterini notorie extant.

Non obstat autem his, quod in cap. Porro De diuortij statuitur virum ob parentelam, etiam si publica esset & notoria, non potuisse absque Ecclesiæ iudicio separari ab vxore. In eo enim non est sermo de fornicatione sed de consanguinitate, cuius alia est quam fornicationis ratio in hac re. Consanguinitas enim impedimentum est Ecclesiasticum, & ideo cognosci debet ab Ecclesia: fornicatio vero iure diuino est sufficiens causa dimittendi coniugem. Vnde cum notoria est omnino, Ecclesiæ cognitione non eget. Qua de re Sanchez pluribus in eadem quæst. 2. num. 38.

325. QUARTVM NOTANDVM: Quamuis persona innocens possit dimittere adulteram: non possit tamen adultera dimittere innocentem, si hæc velit illi cohabitare: à qua & cogi potest ad cohabitationem, debijque redditionem, etiam si præcesserit diuortij sententia iudice lata. Pro quo auctores plurimos adfert Sanchez lib. 10. disputat. 10. numero 3. probatque hac maxime ratione, quod cum diuortij sententia sit prorsus in fauorem innocentis, & odium adulteri, non est in damnum innocentis & in fauorem adulteri trahenda, concedendo huic immunitatem à coniugali obligatione, & priuando illum pristino iure suo in corpus adulteri. Quod quidem absurdum est: quia cum solus adulter condemnatus sit, ius innocentis in-

tegrum ac illasum manere debet: nec adulter ex suo delicto commodum reportare.

326. Craterum questio est, An adulter post sententiam diuortij à Iudice datam, possit statum mutare per professionem in religione approbata, aut susceptionem sacrorum Ordinum, ita vt nequeat amplius ab innocente repeti. Quam prius relatis aliorum dictis Sanchez ibidem à num. 12. soluit aliquot conclusionibus. Prima est, non posse mutare, quamdiu innocens contradicit volens eum sibi reconciliare. Ratio est: quia non obstante diuortij sententia, adulter obligatur reconciliari innocenti id poscenti, iuxta paulo antedicta. Secunda est, nec id posse ignoranter & inconsulto innocente, sed licentiam eiusdem requiri. Ratio est: quia cum innocens ipse ius habeat cogendi adulterum ad reconciliationem, sane vt hic licite mutet statum, beneplacitum illius exigitur, ne contra suam voluntatem ledatur in iure sibi per matrimonium acquisito. Tertia est, adulterum valide mutare statum post diuortij sententiam, si innocens id fecit nec contradicat cum possit. Ratio est: quia sic licentia facta esse videtur. Quarta est, vt adulter de licentia innocentis ad religionem aut ad sacros Ordines transeat, non esse necessarium viderem innocens seruet quod precipitur in cap. Cnm sis, in cap. Sane & in cap. Significauit De conuers. coniugi nempe religionem ingrediatur, vel emittat votum castitatis: ratio est, quod ea iura intelligenda sint vbi matrimonium integrum & illasum perseuerat: non vbi intercessit diuortium, per quod innocens liber est à iugo debiti coniugalitatis. Quinta est, Si lata diuortij sententia innocens sapius monitus nolit adulterum sibi reconciliare, hunc posse statum mutare proficendo religionem, aut sacros ordines suscipiendo. Ratio est quia innocens reconciliationi non annuens, quando emendato adultero tam saepe rogatus est reconciliari, vt prudentis iudicio alienum sit à ratione ipsum non acquiescere reconciliationi; ceteri potest adultero licentiam concedere transeundi ad alium statum: praesertim cum lata diuortij sententia, retineat quidem adulterum per reconciliationem reuocandi ad pristinum matrimonij usum: nō habeat tamen ipsum sic obligatum vt is nequeat statum mutare, si ad reconciliationem minime admittatur, quantumcumque nihil ex sua parte appareat, quod obstat.

327. QUINTVM NOTANDVM. Innocenti coniugi licitum esse, ad religionem tranfire inuito adultero, ex cap. Agathosa 27. quest. 2. & ex cap. Constitutus, & ex cap. Veniens De conuers. coniug. Et ratio est quod adulter amittat omne ius coniugale. De hoc late Sanchez in sequenti disputatione 11. Quae ad forum externum spectant relinquimus apud eum videnda: cetera attingemus. Primum est in tali casu, adulterum teneri quidem continere (*manente saltem vinculo matrimonij consummati*) non tamen simul ingredi religionem, aut vouere castitatem: quia, vt paulo ante dictum est, iura tale quid iniungentia, intelliguntur, mariti iorio per diuortium minime laeso. Secundum est: eo modo quo vir innocens potest inuita vxore adultera religionem ingredi, posse & sacros Ordines suscipere: quod Sanchez probat numero 16. Quia ius coniugale aequè obstat Ordinum sacrorum susceptioni, ac ingressui religionis. Cum igitur adultera omni iure coniugali destituta sit, viro innocenti aequè licet ad sacros Ordines ad religionem transire. Tertium est. In foro conscientiae nō cenleri quidem illicitam de se propria auctoritate factam status mutationem ob occultum coniugis derelicti adulterium: quia per illud etiam cessat ius coniugale: ita vt derelicto iniuria minime fiat in eo. Atamen id ipsum posse aliunde rationem culpa inducere: nempe ex scandalo inde nascituro: & ex iniuria religioni aut sacro Ordini inde secutura: quia si talis à coniuge derelicto repetatur in foro externo, ei restituatur, in grauem iniuriam Religionis & Ordinis. Ob quam causam non licet propositam mutationem ante facere, quam obrenta sit diuortij sententia. Quamquam si fiat, non tantum ordinatio, sed etiam professio erit valida; vt idem pluribus docet num. 14.

328. NOTANDVM SEXTO, quod idem Sanchez tractat

in eodem libro 10. disput. 13. Virum non teneri quidem vxorem adulteram ad pristinam amicitiam ad se reuocare; id tamen fas illi esse. Quorum prius patet ex cap. Admonere 33. quest. 2. illis verbis. Post septem annos poenitentia peccata dimittere eam per approbatam causam poterat, si voluisset. Posterius vero habetur ex cap. Si vir, De adulteriis, illis verbis. Quod si mulier dimissa egerit poenitentiam, & voluerit ad virum suum reuerti, debet (*intellige cum glossa, debito honestatis*) sed non saepe recipere peccatorem. Vbi aduerte dici, non saepe, ad iudicandum, vt habet glossa, quod Ecclesia pro tali minime intercedat; nō item, quod non sit semper locus condonationi; iuxta illud Domini Matth. 8. Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies.

329. An autem sit viro licitum cohabitare vxori adulterae, non resipiscens difficultas est. Cuius explicationem pluribus persequitur memoratus author ibidem à num. 4. Nobis autem sufficit notare duos esse casus (*eos Caeter. am. in verbo Matrimonium versus suum tangit*) in quibus vir non tantum potest, sed etiam debet sub mortali vxorem adulteram dimittere. Prior est, quando dimittere potest illam corrigere, nec alio modo potest. Pro quo facit textus in cap. Si vir De adulteriis. Verum talis casus in praxi admodum rarus est, vt Sanchez num. 8. pluribus ostendit. Certe si talis peccata mulieri non sufficiat correctio fraterna, qua maritus illam admonet poenis inferni propolis ipsam deterrendo, modoque sibi petuillo puniendo, nulla videtur superesse spes emenda: moraliter loquendo: imo credendum est fore, vt à viro dimissa, liberius vacet libidini, efficiaturque deterior. Posterior casus est: quando retinendo adulteram sequeatur scandalum, puta quia ipse aliis videretur adulterij patronus esse ac fautor: iuxta cap. 1. 32. quest. 1.

Porto tales casus non habent locum in vxore respectu viri. Non quidem prior: quia vxor non est caput viri vt illi incumbat huius instructio: nec cum subdita sit, potestatem habet eum cohibendi. Vnde ratio pro eodem casu respectu viri allata non potest vxori ipsi adaptari. Nec item posterior habet locum: quia experientia satis docet, omnibusque notum est, vxores aegerime ferre quod viri aliis commisscantur, zelotypiaeque exuri: ita vt temerarium iudicium sit (nisi de contrario aliunde aperte constaret) eas talis criminis participes existimare. Quinimo nec in iisdem casibus tenetur vir vxorem dimittere, si inde securum sit, maius malum: vt cum id erit illi occasio peius delinquendi potius quā emendationis: vel cum grauib. stimulis carnis impetibus, timeri sibi ab incontinentia: vel cum inter ipsum & vxoris parentes, pugnae, & caedes orientur, ratione quorum datur excausatio ab obligatione eam corrigendi. Adde nec videri obligationem esse dimittendi, si omne periculum scandali remoueat sufficienter, alio modo quam coniugis dimissione: qualis modus est manifestare vxoris crimen sibi minime placere: siue id ipsum protestando publice, siue verberando eam, aut aliter persequendo, aduertentibus vicinis. Alias enim durum nimis videretur, maritum propter delictum non suum priuari consortio vxoris, ac obsequiis illi per eam de iure exhibendis. Quod si scandalum vitandi nullus alius suppetat modus, omnino dimitrenda est in suo scelere obstinata.

330. NOTANDVM SEPTIMO. Grauem difficultatem esse, An si lata diuortij sententia contingat innocentem labi in adulterium, is cogi possit redire ad coniugem adulterij causa dimissum. Quam Sanchez fuse tractat lib. 10. disput. 9. quest. 3. Omittis autem aliis, quae adfert spectantia ad forum externum, contenti erimus responsione, quam dat pro interno in num. 32. Est enim, talem posse à Iudice compelli ad reconciliationem: sed ipsum in conscientia ad eam non teneri ante eiusmodi compulsionem. Cuius responsionis prior pars probatur per illud quod idem habet in precedenti numero 31. Iudicem seu Praelatum Ecclesiasticam, cum sit pastor animarum, debere ex officio occurrere coniugum periculo incontinentiae: saltem quando ipsum est manifestum, aut ex eo imminet

notabile scandalum aliorum. Im vero Platato ex officio iusta de causa procedenti parendum est in conscientia, iuxta illud ad Roman. 13. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt ipsi sibi damnationem acquirunt. Pro posteriori parte autem faciunt rationes quas idem Sanchez ibidem affert num. 30. Nobis sufficere potest quarta, quae talis est. Diuortij sententia absoluit innocentem à debito conjugalis societatis, dissoluitque contractum matrimonij quoad ius thori & cohabitationis, manente vinculo. Quare innocens postea fornicans, reus erit quidem adulterij in ordine ad Deum, ob peccuerans matrimonij vinculum: non peccabit tamen aduersus coniugem dimissum nec inferet illi iniuriam (quandoquidem iure per matrimonium quæsito, spoliatus est per Iudicis sententiam) perinde ac coniux fornicans altero coniuente reus est adulterij in ordine ad Deum ob vinculum matrimonij: non tamen in ordine ad coniugem coniuentem: cuius iniuria cessat. Ita ille bene totidem pene verbis.

336. NOTANDVM POSTREMO, conciliationem coniugis adulteri cum innocente esse posse, nō modo expressam: quae expresse condonatur adulterium: sed etiam tacitam, per quam factō aliquo animus condonantis aperitur. De qua re Sanchez in sequenti disput. 4. inter cetera habet conclusiones has ad praxim conducentes.

Prima est. Coniugem innocentem habendo carnalem copulam cum coniuge adultero, censei condonate ei iniuriam adulterij, nec deinceps liberum esse ei, ob id ipsum ab illo diuertere. Hanc ipse Sanchez habet num. 6. pro eaque plurimos citat præmissa hac ratione: quod per talem copulam caro adulteri diuisa, restituitur ad primitivam vnionem: iterumque ipse efficiatur vna caro cum carne innocentis: ita ut matrimonium quoad thorum & habitationem dissolutum, ob carnis diuisionem, instaretur carne de nouo effecta vna per copulam conjugalem: si quidem ad sint duæ conditiones. Prior est, de qua idem nu. 9. & tribus sequent. ut coniux innocens conscius sit adulterij alterius coniugis. Ratio est, quia nulla remissio datur vbi est ignorantia iniuria: nec enim actus agentium operantur ultra eorundem intentionem: nec intentio haberi potest vbi ignorantia adest.

Addit ille primo, innocentem sufficienter censei conscientium, qui etsi non sit omnino certus, habet tamen probabiles adulterij rationes, ob quas iuste inducitur ad illud credendum: quo quidem est, ipsum habere moralem certitudinem, sufficientem ad mouendum in agendo vitium prudentem. Addit secundo, nihil referre, quod adulter adulterio adiunxerit Sodomiam aut bestialitatem: quorum innocens non sit conscius: quia cum, sicut adulterium, ob carnis diuisionem sint causa diuortij: id quod sufficit ad tollendum ipsammet diuisionem, sufficit etiam ad tollendum diuortium. Eadem diuisio autem ex quibuscumque causis nascatur, sufficienter tollitur per copulam conjugalem habitam animo efficiendi vnam carnem cum coniuge, qui suam diuisit. Addit tertio, ad validitatem propositionis condonationis non esse necessarium, ut adulter cognoscat suum adulterium notum esse innocenti, quia ad eam non requiritur eiusdem adulteri acceptatio: sed sufficit tolli impedimentū voluntatis, qua innocens iure suo vtens nolit adultero cohabitare: sicut ad videndum, manente potentia visua integra (prout matrimonium manet integrum adulterio non obitante) sufficit appositum obstaculum tollere. Posterior conditio requisita ut copula censeatur condonatio, est ut sponte habitata sit: nam donatio proficisci debet de se à liberali voluntate, cum nemo agens compulsus necessitate, liberalis praesumatur. Vnde idem bene colligit, non esse talem censendam, si vxor viro adultero debitum reddat, graui metu ipsius percussa: nec item si reddat falso persuasa se ad id teneri.

332. Secunda conclusio est. Innocentem sponte propria retinentem secum adulterum, censei condonare illi adulterium. Ratio est, quod id sit manifestum amicitiae signū. Intellige autem, sicut in praecedenti conclusione, dummodo innocens ipse certo sciat adulterium commissum esse, aut violentam de eo suspicionem habeat ex coniecturis ad

moralem certitudinem sufficientibus. Deinde, ut idem adulterium ita sit publicum, vt nulla tergiversatione celari possit, quia non possit alioqui propria auctoritate adulterum repellere: sique repelleret, his ei intentaretur: & deficiens in probatione, cogeret ad Iudice repulsam patiens cuius incommodi timore, cum secum retinet, non est spontanea retentio, quae habeat rationem liberalis donationis. Denique si retineatur ad breue solum tempus, expectando opportunitatem perficendi diuortij.

Tertia conclusio est. Adulterium censei condonatum, si innocens, scienter ac sponte, sit a nulla necessitate, ne quidem honestate intrinseca, compulsus, familiarem se exhibeat adultero, ludendo, ridendo, comedendo cum eo, osculando, amplexando. Ratio est: quia talia sunt signa amicitiae manifesta. Quae tamen, quia tantum faciunt condonationem praesumptam, si innocens cum eis animum habeat non condonandi adulterium: condonatio in foro interno erit nulla: etiamsi in externo, ideo iudicabitur valida, quod exterius gesta animum contrarium indicent: nec actus operentur ultra intentionem agentium, ex lege Non omnis ff. Si certum petatur. Vbi ergo in hac re contraria intentio, non erit condonatio. De qua re Sanchez plenius in ead. disp. 14. à num. 20.

TRACTATVS VI.

De iis que matrimonio annexa sunt consequenter.

NEXA matrimonio consequenter censentur, tum illius rectus vsus: de quo Apostolus in prioribus ad Thessalon. cap. 4. monet voluntatem Dei esse vt possideat vnusquisque vas suum in sanctificatione & honore, & non in passione desiderij, sicut gentes quae ignorant Deum. Tum etiam proles ex illo suscepta. Atque de recto vsu docendum occurrit quoniam ad eum requirantur.

CAPVT XLIII.

De iis que obseruanda sunt in matrimonij vsu, vt rectus sit: ac primum de modo.

SVMMARIVM.

- 333 Triplex modus, ex quo illicita esse possit conjugalis copula, & in particulari de eo quo intra vas non naturale exercetur.
 334 De secundo modo, quo conjugalis copula fit cum seminis effusione extra vas, conclusiones notanda.
 335 De tertio modo, quo illicita est conjugalis copula, ob varium naturalem situm coniugum.

VT rectus sit ac legitimus matrimonij vsus obseruanda sunt decem conditiones indicatae his verbis:

Sit modus, & finis sine damno, solus, coherere, sit locus & tempus, tactus, ne spernitur vatum.

De his D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 20. Syluester & reliqui Summularij in verbo Debitum, Caiet. in verbo Matrimonij peccata, Nauar. in Enchir. cap. 16. num. 23. & nonnullis sequentibus, Toletus in instruct. Sacerd. lib. 7. cap. 20. & 21. Gregor. à Valentia tomo 4. disput. 10. quæst. 6. puncto 2. & Sanchez alios abunde citans libro 9. disput. 8. & aliquot sequentibus.

331. QVOD AVTEM ad modum attinet, is constituitur triplex reddens illicitum matrimonij vsum. Primus est, quando contra naturam, id est, in vase non debito fit copula. Secundus, quando semen extra id ipsum vas voluntarie effunditur. Tertius, quando semen effunditur quidem in proprio vase, sed variatur situs modusque concumbendi naturalis, qui est vt scemina sit succuba & vir incubus.

De primo Sanchez disput. 17. cum quo, ac cum aliis quos ipse citat, tenenda sunt sequentes conclusiones. Prima est, Semper esse peccatū mortale coniuges vase naturali dimisso, abuti, aut abuti velle, non naturali. Ratio est:

quia